Skolinspektionen

Beslut

Verkstadsskolevägen 34
827 34 Ljusdal

2010-11-24
1 (7)
Dnr: 40-2010:30

Ljusdals kommun
827 34 Ljusdal

# Kvalitetsgranskning av Slottegymnasiet i Ljusdals kommun

## Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat om undervisningen i samhällskunskap på två av skolans yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i Samhällskunskap A på Industri- och Fordonsprogrammet i låg utsträckning utgår från de olika programmens programmål. Undervisningen utgår från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. Skolan arbetar med att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper. Undervisningen utgår i hög grad från ämnets mål att sträva mot. Skolan behöver genomföra insatser inom följande områden för att ge eleverna ökade möjligheter att nå målen

**Områden som måste åtgärdas:**

- Rektorn måste säkerställa att åtgärdsprogram utarbetas för elever som riskerar att inte nå målen i kursen Samhällskunskap A (8 kap. 1 a § gymnasieförordningen).

**Områden som bör förbättras:**

- Rektorn behöver genomföra insatser så att planeringen av undervisningen i högre utsträckning utgår från programmålen och samverkan mellan lärarna i kärn- och karaktärsämnena utökas.

En uppföljning av detta beslut kommer att ske genom att Ljusdals kommun inom tre månader efter beslutsdatum, dvs. senast den 24 februari 2011, inkommer till Skolinspektionen, avdelningen i Stockholm, med en redovisning av de åtgärder som vidtagits.

**Skolinspektionen**, Sveavägen 159,113 46 Stockholm
Telefon: 08-586 080 00 vx Fax: 08-586 080 10
skolinspektionen@skolinspektionen.se www.skolinspektionen.se

# Skolinspektionens granskning av undervisningen i samhällskunskap i Slottegymnasiet i Ljusdals kommun

## Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program under perioden 1 april 2010 till 29 oktober 2010. Skolinspektionen ska granska ett antal gymnasieskolors yrkesförberedande program avseende undervisningen i kärnämnet samhällskunskap. Detta är angeläget eftersom elever på yrkesförberedande program generellt sett har lägre måluppfyllelse än elever på studieförberedande program i ämnet. Granskningen kommer att inriktas på skolors förmåga att anpassa undervisningen så att alla elever får förutsättningar att nå maximala resultat och minst godkänt. Syftet är att måluppfyllelsen i samhällskunskap på yrkesförberedande program ska öka.

Kvalitetsgranskningens huvudfrågeställning är **om undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen**. Med ändamålsenlig undervisning avses här en undervisning som utgår från målen att sträva mot för ämnet samhällskunskap och programmålen. För att vara ändamålsenlig måste undervisningen anpassas efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. En ändamålsenlig undervisning ställer även krav på skolornas arbete för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betygsättning. Därför kommer kvalitetsgranskningen även att beröra detta område. I bilaga till detta beslut återfinns en lista över samtliga bedömningspunkter som omfattas av granskningen. Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/).

I granskningen ingår 40 gymnasieskolor. Varje skola får efter granskningen ett beslut. Dessutom kommer Skolinspektionen redovisa övergripande iakttagelser och slutsatser i en kvalitetsgranskningsrapport i slutet av året. Denna övergripande rapport kommer att publiceras på Skolinspektionens webbplats samt skickas till samtliga skolor som ingått i granskningen.

Slottegymnasiet i Ljusdals kommun ingår i granskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Skolan besöktes den 16 september och 20-21 oktober 2010. I skolan granskades Industriprogrammet (IP) och Fordonsprogrammet (FP). Beslutsunderlaget utgörs av dokument från skolan samt av den information som samlats in genom intervjuer med elever, lärare och rektorn samt genom observationer av lektioner i Samhällskunskap A på aktuella program. Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Slottegymnasiet är utredarna Joakim Norberg och Johan Pellberg.

## Beskrivning av skolan

Slottegymnasiet är den enda kommunala gymnasieskolan i Ljusdals kommun. Skolan, vars tidigare namn var Ljusdals gymnasium, ändrade år 2004 namn till Slottegymnasiet. Läsåret 2010/11 har skolan ca 700 inskrivna elever, vilka är fördelade på nio nationella program och på individuella program. Inom ramen för ett nationellt program har elever möjlighet att gå lärlingsutbildning. Skolledningen utgörs av en gymnasiechef och fyra rektorer.

## Motivering till beslutet

### *Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot*

I Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan finns mål att sträva mot för ämnet. I ämnet samhällskunskap ska skolan i sin undervisning bland annat sträva efter att eleven omfattar och praktiserar demokratins värdegrund och förstår hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt.

Av Skolverkets programhäften för de granskade programmen framgår att mål att sträva mot är utformade så att de ska visa vilka kunskaper som skolan ska sträva efter att alla elever utvecklar. Dessa mål sätter inte någon gräns för elevernas utveckling. Målen att sträva mot ska vara utgångspunkt för lärarnas planering tillsammans med eleverna.

*Beskrivning och bedömning av situationen på skolan*

Skolinspektionen bedömer utifrån lektionsbesök, intervjuer med elever och lärare samt insända planeringsdokument att undervisningen i hög grad utgår från ämnets mål att sträva mot. Eleverna ges möjlighet att omfatta demokratins värdegrund och förstå hur olika ideologiska perspektiv ger olika sätt att uppfatta samhället. Eleverna har exempelvis arbetat med de svenska politiska partierna och vilka perspektiv på samhället dessa har. De har också arbetat med övningar som handlar om hur den offentliga makten i Sverige är organiserad, bland annat genom att studera vilken makt som olika centrala aktörer (exempelvis EU, riksdagen, regeringen, partierna, etc.) har och hur dessa använder sin makt.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att argumentera, diskutera och reflektera kring olika samhällsfrågor samt att kunna påverka samhället. Eleverna får till exempel möjlighet att skriva och analysera insändare. I denna övning ingår att eleverna först ska argumentera för en viss ståndpunkt i en vald debattfråga för att sedan argumentera för

motsatt ståndpunkt. Det förekommer också olika typer av debattövningar på lektionerna.

Vidare används olika metoder i arbetet med att analysera olika samhällsfrågor som till exempel lärargenomgångar, arbetsuppgifter enskilt eller i grupp, debattövningar, skrivuppgifter och diskussion i mindre grupper och helklass. Eleverna tränas också i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt. De ska till exempel skriva uppsatser där de ska välja ut ett ämne att skriva och forska om, och recensera en valfri faktabok på minst 100 sidor.

### *Utgår undervisningen från programmålen*

Av förordningen om särskilda programmål för gymnasieskolans nationella program anges de särskilda programmål som gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

Enligt Skolverkets programhäften för de granskade programmen signalerar programmålet att det finns en särskild tanke med programmet och att denna grundläggande tanke ska märkas i programmets samtliga kurser. Eleverna ska uppfatta sin utbildning som en helhet. För att programmet ska fungera som en helhet behöver lärarna samarbeta över ämnesgränserna. Kärnämnen och karaktärsämnen ska sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, för att få undervisningen att kännas mer meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnesläraren varierar sina kurser med målet för varje enskilt program för ögonen. Viktigt är att skolan ger de organisatoriska förutsättningarna för olika slag av samverkan mellan kärnämnes- och karaktärsämneslärare.

*Beskrivning och bedömning av situationen på skolan*

Skolinspektionen bedömer, utifrån intervjuer med elever och lärare, att undervisningen i låg grad utgår från programmålen. Undervisande lärare uppger i intervjun att programmålen används i liten utsträckning när det gäller planeringen av undervisningen. Intervjuade elever är inte bekanta med begreppet programmål och kan inte påminna sig att innehållet i programmålen, exempelvis att diskutera och ta ställning till etiska frågor och förhållningssätt som rör yrkesutövningen, har behandlats i undervisningen.

Vidare förekommer samverkan mellan undervisande lärare i Samhällskunskap A och karaktärsämneslärare i låg grad. Visserligen deltar kärnämneslärare i programarbetslagen, men på grund av undervisning på relativt många program är det svårt för kärnämneslärare att hinna med att skaffa sig en integrerad roll i respektive programarbetslag. Genom lärarintervjun framkommer att ämnesövergripande projekt eller teman mellan Samhällskunskap A och andra ämnen sällan förekommer, vilket också bekräftas i elevintervjuerna.

Elev- och lärarintervjuerna visar dock att undervisningen i viss mån knyter an till elevernas studieinriktning. Exempelvis knyter undervisande lärare delvis an till fordonsindustrin på lektionerna och när eleverna skriver uppsats väljer de att skriva och forska om motorcyklar, bilar och traktorer.

### *Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande*

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Varje elev ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Skolan ska stärka elevernas tro på sig själva och ge dem framtidstro. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har. Lärarna måste därför fortlöpande informera varje elev om hennes eller hans utvecklingsbehov och framgångar i studierna.

Av Skolverkets författningskommentarer för likvärdig bedömning och betygssättning framkommer att grunderna för betygsättningen ska redovisas för eleverna och vara förenliga med målen i kursplanen och betygskriterierna för kursen. Betygssystemet förutsätter att läraren grundar sin bedömning på varierade bedömningsformer, både muntliga och skriftliga bevis på kunskap och vid flera bedömningstillfällen.

Gymnasieförordningen anger att rektorn ansvarar för att genomföra en utredning om det finns signaler om att en elev kan vara i behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av stödåtgärder för att kunna nå målen ska ett sådant stöd ges. Rektorn ska då se till att det upprättas åtgärdsprogram.

*Beskrivning och bedömning av situationen på skolan*

Intervjuer med elever och lärare samt lektionsbesök visar att undervisande lärare har insikt om elevernas skilda kunskapsnivåer och utgår från detta i planeringen av undervisningen. Lärarna organiserar också arbetet så att eleverna utvecklas efter sina egna förutsättningar och stimuleras att använda hela sin förmåga. Vidare stödjer lärarna eleverna och ger dem handledning.

Eleverna uppger i intervjuer att upplägget på undervisningen är anpassat efter deras behov och sätt att lära. Eleverna får exempelvis diskutera mycket och har också möjlighet att göra muntliga prov i stället för skriftliga. Eleverna uppfattar också att undervisande lärare har höga förväntningar på dem och försöker få dem att sträva efter höga betyg. Vidare menar eleverna att undervisningen i huvudsak är intresseväckande och

stimulerande. Genom lärarintervjun framkommer att det finns en flexibilitet när det gäller planeringen av undervisningen och en ambition att arbeta med individuella lösningar samt variera arbetsformer och metoder.

Intervjuer med elever och lärare visar att elever får stödundervisning när sådant behov föreligger. Undervisande lärare försöker ta sig tid med och förklara extra för de elever som behöver hjälp för att nå kunskapsmålen. Det finns också centrala resurser på skolan för elever i behov av särskilt stöd. Exempelvis kan eleverna få läxhjälp och det finns en specialpedagog och en speciallärare. Åtgärdsprogram upprättas för elever i behov av särskilt stöd i vissa ämnen. Om en elev riskerar att inte nå målen i Samhällskunskap A utarbetas dock inte åtgärdsprogram. Detta är enligt Skolinspektionen anmärkningsvärt, eftersom närmare 40 procent av de elever på Fordons- och Industriprogrammet som läste Samhällskunskap A läsåret 2009/10 fick betyget Icke Godkänt.

Intervjuer med elever och lärare, samt planeringsdokument, visar att undervisande lärare konkretiserar och förklarar kursmål och betygskriterier för eleverna. Skolinspektionen vill i sammanhanget dock framhålla vikten av att även programmålen förklaras för eleverna. Vidare redovisar undervisande lärare varför eleverna får ett visst betyg på kursen, och eleverna uppger i elevintervjun att de förstår lärarens betygssättning. Intervjuer med lärare och elever visar också att undervisande lärare gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper, där till exempel skriftliga prov, uppsatser, prestationer på lektionerna vägs in vid betygssättningen. Eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningen genom att de exempelvis kan påverka innehåll, arbetsformer och redovisningsform. Undervisande lärare har visserligen ingen avslutande utvärdering på kursen, men har i stället en kontinuerlig utvärdering och dialog med eleverna under kursens gång om hur de uppfattar undervisningen. Undervisningen innefattar, som tidigare nämnts, olika arbetsformer som exempelvis lärargenomgångar, arbetsuppgifter enskilt eller i grupp, debattövningar, skrivuppgifter och diskussion i mindre grupper och helklass.

### *Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper*

I Skolverkets allmänna råd om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella mål och betygskriterier framhålls vikten av att det förs diskussioner om de lokala tolkningarna av kursplaner och betygskriterier mellan lärare i olika program, årskurser och skolor, både för att inspirera och lära av varandra och för att skapa likvärdiga förutsättningar för undervisningen och bedömningen av elever i skolan och i olika skolor. Rektor ansvarar för att sådana diskussioner kommer till stånd.

*Beskrivning och bedömning av situationen på skolan*

Intervjuer med rektorn och lärare samt insända dokument visar att skolan har arbetat en hel del med frågor kring bedömning och betygssättning de senaste åren. Detta har varit och är ett centralt fortbildningsområde på skolan, men även i kommunen i stort. Det är också undervisande lärares uppfattning att de lärare som undervisar i Samhällskunskap A i huvudsak gör en gemensam tolkning av kursplanens mål och betygskriterier. Enligt rektorn och undervisande lärare finns tillräckligt med tid avsatt hos arbetslagen för att arbeta med bedömningsfrågor.

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsråden Christina Aro Östgren och Eleonor Duvander deltagit.

**På Skolinspektionens vägnar**

Luca Nesi
Enhetschef

Joakim Norberg
Utredare

Bilaga: Bedömningspunkter